

2.dala
Darbs ar tekstu

Izlasi tekstus (2 lappuses) un izpildi uzdevumus! (40 punktu)

Izlasi Ārijas Elksnes dzejoli un izpildi 1.-5. uzdevumu!

1. uzdevums (2 punkti). Formulē dzejoļa galveno domu!

1. _____

2. uzdevums (2 punkti). Uzraksti, kā tu saproti dzejas rindas „caur godu un gaismu mums jāpastāv”!

2. _____

3. uzdevums (2 punkti). Izlasi tautasdziesmu! Ko dzejniece vēlējusies pateikt, izmantojot šīs tautasdziesmas motīvu dzejoli?

Melna čūska miltus mala
Vidū jūras uz akmeņa.
Tos būs ēst tiem kungiem,
Kas bez saules strādināja.

3. _____

4. uzdevums (1 punkts). Izraksti no Ārijas Elksnes dzejoļa vienu atskaņu pāri!

4. _____

5. uzdevums (2 punkti). Izlasi tautasdziesmas un atrodi katrai saturā ziņā atbilstošo sakāmvārdu! Tabulā ieraksti atbilstošā sakāmvārda burtu!

Tautasdziesma	Sakāmvārda burts	Sakāmvārdi
Uz ežiņas galvu liku, Sargāj` savu tēvu zemi: Labāk manu galvu ņēma Nekā manu tēvu zemi.		A – Jo zemāk klanās, jo vairāk per. B – Labāk lūzt, nekā liekties. C – Stipri vēji ilgi nepūš, bargi kungi ilgi nevalda. D – Tēva mājās sausa garoza gardāka nekā svešumā cepetis.
Dziedādama vien staigāju Sīva kunga novadā: Neba visu mūžu būšu Sīva kunga darbeniece.		

5. _____

Izlasi Imanta Ziedoņa tekstu un izpildi 6.-15. uzdevumu!

6. uzdevums (2 punkti). Formulē teksta galveno domu!

6. _____

7. uzdevums (2 punkti). Uzraksti, ko tu saskati kopīgu Ā. Elksnes un I. Ziedoņa uzskatos!

7. _____

8. uzdevums (2 punkti). Izskaidro, kā tu saproti teksta virsrakstu „Darāmā daina”!

8. _____

9. uzdevums (2 punkti). Aizpildi tabulu!

Tauta	Eposa nosaukums	Galvenais varonis
latvieši		
	Kalevipoegs	

9. _____

10. uzdevums (2 punkti). Uzraksti, kā I. Ziedonis pamato, kāpēc tautas izdomā sev varoņus!

10. _____

11. uzdevums (2 punkti). Pamato, kāpēc I.Ziedonis uzskata, ka „Lāčplēsis nevar būt visvaronis mūsu tautai”!

11. _____

12. uzdevums (2 punkti). Aizpildi tabulu, ierakstot divas Raiņa lugas, kuru tēli pieminēti tekstā!

Luga	Tēls

12. _____

13. uzdevums (2 punkti). Uzraksti divas būtiskākās īpašības, kuras piemīt dainu varonim! Pamato, kādēļ tās, tavuprāt, mūsu tautai ir svarīgas!

Īpašība	Pamatojums

13. _____

14. uzdevums (3 punkti). Atrodi I. Ziedoņa tekstā lietoto svešvārda skaidrojumu un tabulā ieraksti atbilstošās nozīmes burtu!

Burts	Vārds	Skaidrojums
	idillisks	A – mājīgs, šķietams
	iluzors	B – strauji rīkojas, acumirkļīgs
	gigantomānija	C – pārmērīga tieksme pēc visa, kas ir milzīgs, grandiozs
		D – līdzīgs, pilnīgi vienāds
		E – mierīgs, bezrūpīgs, laimīgs stāvoklis

14. _____

15. uzdevums (2 punkti). Uzraksti, kādus valodas līdzekļus I. Ziedonis izmantojis teksta beigās domas pastiprināšanai!

- _____
- _____

15. _____

16. uzdevums (5 punkti). Izskaidro tautasdziesmā numurēto pieturzīmju lietojumu!

Tēvu tēvi lapas met,¹
 Bērnu bērni izlaipoj².
 Tā,³ bērniņi,³ laipojat,⁴
 Lai pietika mūžiņam!⁵

Nr.	Pieturzīmes lietojuma pamatojums
1.	Komats atdala
2.	Apostrofs norāda
3.	Komati atdala
4.	Komats atdala
5.	Izsaukuma zīme norāda

16. _____

17. uzdevums (3 punkti). *Saliec M. Zālītes dzejas rindās trūkstošās pieturzīmes! (Pievērs uzmanību – visas teikuma beigu pieturzīmes ir ieliktas.)*

Kangar mans draugs

Es dzirdu es dzirdu.

Nopūšas zvaigzne dziestot no rīta.

Migla smeldz maigi

Sačukstas puķes

Upe elpo – silta un mikla.

17.____

18. uzdevums (2 punkti). *Izvēlies vienu no piedāvātajiem tekstu fragmentiem un iesaisti to teikumā kā citātu!*

Mēs maza cilts,

Mēs būsim lieli tik, cik mūsu griba. (*Rainis*)

Mūsu dziesmas ir vairogi seni, ja mēs tās par pagalvjiem liksim – ne sapnī, ne mūžos neaizmigsim. (*Vitauts Ļūdēns*)

Tikai tas, kas savu tēvzemi pazīst, var to patiesi mīlēt. (*Atis Kronvalds*)

18.____

Kopā par
2.daļu:

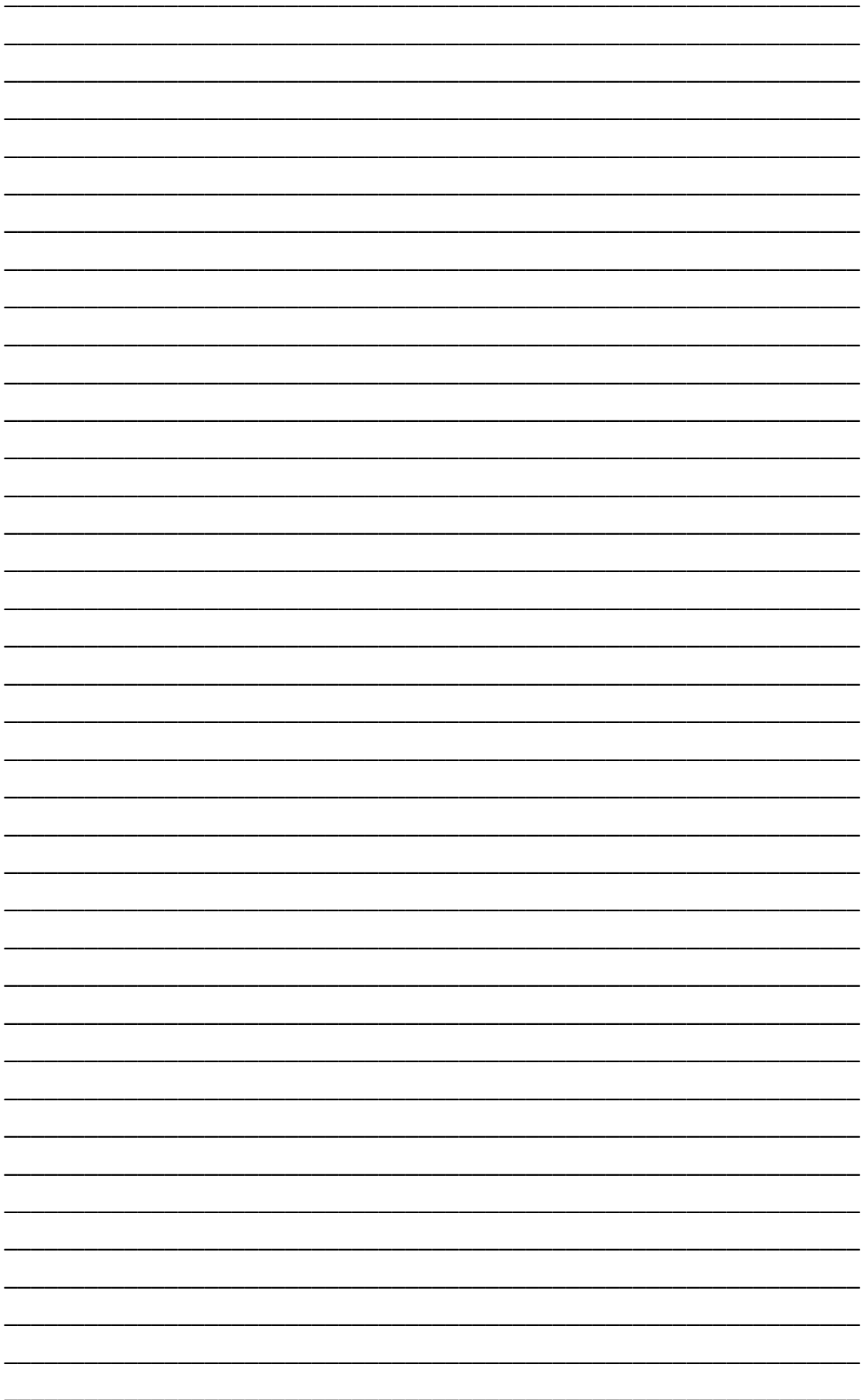
Kods _____

3. daļa
Tekstveide

Izvēlies vienu no tematiem un uzraksti pārdomu darbu 250–300 vārdu apjomā!
(30 punktu)

- **Kad iesi pie citas tautas,
Lai nomodā sirds un prāts:
Tu nenāc tikai no sevis –
No savas tautas tu nāc. (*Ārija Elksne*)**
- **Neprasi, ko tava valsts tev var dot, prasi, ko tu pats vari darīt savas valsts labā!**
(Džons Ficdžeralds Kenedijs)

Uzmetums.

Tekstu lapa

2.dala

Darbs ar tekstu

Izlasi Ārijas Elksnes dzejoli un izpildi 1.-5. uzdevumu!

Nav latviskums rūtainos brunčos
Un dzeltenās postalās nav,
Bet apziņā, ka caur godu
Un gaismu mums jāpastāv.
Ja tautas dziesma vien koros
Un dainu sējumos būs,
Tā čūska, kas jūrā maļ miltus, –
Tā čūska samals ar mūs.
Mums jātop par Voldemāriem,
Mums vajadzīgs Auseklis spožs, –
Par tautas likteni domāt
Nav sentiments atmirstošs.
Nē, cīņa nav galā,
Vien cīnītāji var rimt,
Un Lāčplēsim paaudzē katrā
Vajag no jauna dzimt.

Izlasi Imanta Ziedoņa tekstu un izpildi 6.-15.uzdevumu!

Darāmā daina

Kādu es redzu darāmo tautasdziesmu tās lielumā? Es to redzu kā lielu eposu*, kas radies, kādam šodien gaišam prātam savienojot Barona sakopojumu vēl blīvākā, vēl dzīvojošākā veidojumā. Tā būtu nezūdamības grāmata, daba cilvēkā un cilvēks dabā, caurviju grāmata, baltu grāmata, darba grāmata, dailes, cilvēku un pasaules grāmata. Mūsu Kalevala, mūsu Kalevipoegs, Muromietis, mūsu Eda un mūsu Nībelungi, mūsu pasaules teiksma. Un lai mūs nebaida Kalevas dēlam līdzīga un Lāčplēsim līdzīga varoņa trūkums dainās! Jo tajās ir daudz varenāki vīri par kannu daudzītāju Kalapuisi un lāču postītāju Lāčplēsi – tajās Rainis atrada Totu, kas ļaunu pievārē ar ļoti smalku, bet izturētu spēku. Ar labās gribas jaudu. Ar labo mērķu apjaudu. Rainis no tautasdziesmām izsecināja arī „Lāčplēša nepietiekamību”. Lāčplēsis nevar būt visvaronis mūsu tautai. Tāpēc tik neatlaidīgi ir Raiņa meklējumi pēc garīgāka spēka – pēc Latigoras, pēc Spīdolas, pēc Antiņa, Baibiņas un Gata.

Un vēlreiz: lai mūs nebaida milža drosmnieka, varoņa visvara, patvaļnieka un uzvarnieka trūkums – mēs taču zinām, ka tie radušies no sapņiem un iedomām, no spēka nepietiekamības un mazvērtības sajūtas.

Dainu varonis nav tik idillisks, tik iluzors – tas ir reāli stiprs, tas ir dzīves stiprs, tas neslimo ar gigantomāniju. Viņa lielums nenāk no kaulu svara, bet no pasaules rita izpratnes. Viņa lielums nāk no pareizas sajūdzes. Viņš ir pareizi liels starp par sevi lielāko un par sevi mazāko. Šī mēra izjūta piemīt lielākajai daļai tautasdziesmu varoņu, un tieši tā viņus dara par varoņiem. Sava svara izjūta. Savas lomas izjūta. Savas omas izjūta. Savas domas pasaules joma un apjoma izjūta.

(Imants Ziedonis. Fragments no runas LPSR Rakstnieku savienības 9. kongresā 1986. gada 4. aprīlī.)

**Eposs ir viens no līroepikas žanriem, radies agrāk nekā pārējās poēmas. Tā sākums meklējams antīkajā literatūrā, kur poēmas jēdziens cieši saistījās ar epa jēdzienu. Antīkajās epejiskā rakstura varoņpoēmās ietverti notikumi, kuros izšķīrās tautas, dzimtenes likteņi. Blakus antīkajiem varoņepiem, klasiskajām, epejiskajām varoņpoēmām pieskaitāmas visas varoņpoēmas, kurās tēloti būtiski sava laika konflikti, cildināta varonība, kas izpaužas cīņā par tautas interesēm. Daļa no šīm poēmām (epiem) radusies uz folkloras pamata un saistās ar izciliem notikumiem tautas dzīvē (latviešu „Lāčplēsis”, franču „Dziesma par Rolandu”, vācu „Nībelungu dziesma”, igauņu „Kalevipoegs”, somu „Kalevala” u.c.).*